

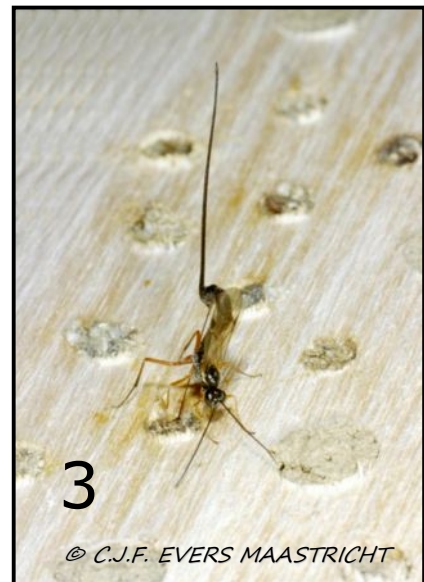
WESPEN (NL)

WESPEN (D)

WASPS (GB)

GUÊPES (F)

Wespen zijn er in verschillende soorten, maten, uitvoeringen en leefwijzen. Vrijwel allemaal worden ze met dierlijke eiwitten (van prooidieren) grootgebracht. Volwassen wespen echter eten geen (dierlijke) eiwitten meer maar zijn overgegaan op suikerhoudende stoffen, zoals o.a. nectar. Wespen zijn ook niet geliefd bij de meeste mensen en wekken soms huiver op. We zijn toch allemaal al een keer gestoken door een limonade-wesp? Het is door die pijnlijke steek dat ze niet geliefd zijn. Allemaal hebben we hartje zomer kennis gemaakt met het fenomeen (limonade)wesp op een terrasje. Of ze zaten aan de suikerhoudende drank te slurpen ofwel van het zoete gebak te snoepen. Een klein gedeelte daarvan is voor hun zelf, de rest voor de larven en de volwassen wespen die nog niet uitvliegen. Limonadewespen leven sociaal, d.w.z. in een volk, afhankelijk van de soort met enkele honderden tot duizenden. Aan het hoofd van zo'n (elk) wespenvolk staat een koningin.

Afb.1 Franse veldwesp. Deze sociaal levende veldwesp leeft een verborgen leven. Door klimaatsverandering komt hij steeds noordelijker voor. Deze wesp zorgt überhaupt niet voor overlast.

AAfb.2 Een wegwesp, *Auplopus carbonarius* (met dank aan Volker Fockenberg en Hans-Jügen Martin) Een solitair levende wesp die kruisspinnen/wolfspinnen vangt. Zij metselt van leem tonnetjes, legt daar drie of vier verlamde spinnen in en legt daar een ei op. Uit het ei komt een larve die de verdoofde spinnen eet en volgend jaar uitkomt. Zorgt absoluut niet voor overlast. Voor alle solitair levende dieren en insecten geldt dat, als er "gevaar" is vluchten de beste manier van overleven is.

Afb.3 *Ephialtes manifestor* (zeer waarschijnlijk). Een solitair levende sluipwesp die parasiteert bij o.a. tronkenbijen. Zorgt absoluut niet voor overlast. Niet alle wespen zijn zwart geel getekend. Er zijn veel meer soorten solitaire wespen dan sociale soorten.

Feitelijk is dit een vrouwtje/werkster die tijdens de groei speciaal voer gekregen heeft. Daarna heeft zij gepaard en gaat in de herfst in winterslaap. Het jaar daarna sticht de bevruchtte koningin een nieuw(e) volk/staat. In het begin moet zij alles alleen doen totdat de eerste werksters uitkomen. De koningin kan sturen of zij een bevrucht of onbevrucht ei legt. Een onbevrucht ei wordt een mannetje en een bevrucht ei een vrouwtje.

Afb.4 en 5 Eerste aanzet van een limonade wespennest. De koningin moet in het begin alles zelf doen. Het stichten van een nest is een zware en intensieve taak. Krijgt de koningin een ongeluk, houdt alles op. Het is dan ook noodzaak ervoor te zorgen dat zo vlug mogelijk de eerste werksters uitkomen. Dan verlaat zij het nest niet meer.

Werksters zijn vrouwtjes die tijdens de groei bewust te weinig voedsel gekregen hebben. (Daardoor zijn zij ook kleiner). Zij kunnen ook eitjes leggen, maar omdat zij niet gepaard hebben en dus ook geen mannelijk zaad in zich hebben, alleen onbevruchte eitjes. (Meestal worden de eitjes van werksters opgegeten). Dit is globaal de leefwijze van de meeste sociale wespen en mieren. (Mieren worden ook tot het wespengeslacht gerekend. Zij leven ook in een volk en de vrouwtjes krijgen voor hun bruidsvlucht vleugels). Honingbijen en hommels leven ook zo, behalve dat zij tijdens hun groei geen dierlijke maar plantaardige eiwitten krijgen. In de vorm van stuifmeel. Solitaire wespen zijn er in allerlei vormen, kleuren en leefwijzen.

Afb.6 Knotssprietbladwesp. In de tuin op de haagbeuk tegengekomen. Zit (waarschijnlijk) onder het stuifmeel. Verreweg de meeste volwassen wespen eten geen dierlijke eiwitten meer. Zij gebruiken suikerhoudende stoffen als energieleverancier. In de vorm van nectar zoals de planten en bloemen dat produceren. Bladwespen daarentegen eten stuifmeel als eiwitleverancier, hoewel enkele van hen carnivoor (vleesetend) zijn. In Nederland met ±500 soorten vertegenwoordigt. (blad-, hout- en halmwespen). Zij hebben geen wespentaille, daar zijn zij relatief goed aan te herkennen. Borststuk en achterlijf vormen een geheel.

Hier volgen enkele voorbeelden. Bekende en minder bekende soorten. (SOL=SOLITAIR SOC=SOCIAAL PAR=PARASITAIR)

Bij de volgende afbeeldingen is vaker niet bekend om welke soort het precies gaat. Dat komt omdat er in Nederland geen boeken met voldoende afbeeldingen over solitaire wespen zijn. Daarom nodig ik iedereen uit die meent te weten welke soort afgebeeld is te reageren.

Afb.7 Sluipwesp *Ephialtes manifestor*. (sol+par) Parasiteert bij o.a. tronkenbijen.

Afb.8 Leem- of metselwesp ? (sol) Vangt rupsen als prooidieren.

Afb.9 *Eumenes spec.*, vermoedelijk *eumenes coarctatus*. (sol) maar een andere soort als afb.8 Zij vangt rupsachtige prooidieren. Bijzonder fraai is de wespentaille te zien.

Afb.10 Sluipwesp, behoort tot de hongerwespen. (sol+par) (*Gasteruption jaculator*) Aan mijn nestwand komt nog eenzelfde soort voor, maar dan met een korte legboor. Zij heeft een parasitaire leefwijze bij o.a. tronkenbijen.

Afb.11 Limonade-/papierwesp (soc) Op dit beeld bezig vermolmd hout te verzamelen om het nest (boven of onder de grond) uit te bouwen. Nestgrootte kan variëren van honderden tot enkele duizenden. De meest bekende, voorkomende en voor overlast bezorgende soorten zijn de Duitse wesp en gewone wesp.

Afb.12 Metselwesp? Onbekende species. (sol)

Afb.13 Urntjeswegwesp, *Auplopus carbonarius*.(sol) (met dank aan Volker Fockenberg en Hans-Jügen). Een keer heb ik een wegwesp met prooi meer als twintig meter gevolgd naar haar nest! Zij metselt van leem tonnetjes. Twee of drie spinnen worden bij elkaar verzameld en daar wordt een ei op gelegd.
 Afb.14 Bronswesp (sol+par), slechts enkele millimeters groot. Parasiteert o.a. bij sachembijen en andere met-selbijen. Ik meen te observeren dat er twee generaties per jaar zijn.

Afb. Kleine knotswesp (sol+par) Kan aan een nestwand in grote aantallen voorkomen. Parasiteert bij tronkenbijen. Zit voor de nestingang op de loer. Als de tronkenbij het nest verlaat gaat zij naar binnen en legt een ei op het stuifmeel. De tronkenbij legt ook een ei in de cel die dan wordt gesloten. Het ei v.d. knotswesp komt het eerst uit en zuigt het ei van de tronkenbij leeg. Daarna eet zij het stuifmeel op.
 Afb.16 Schoorsteenwesp (sol) met snuitkeverlarve. Zo genoemd naar de schoorsteenachtige nestingang.

Afb.17 Franse veldwesp ♂ (soc), mannetje. Vermoed? Of "aan het einde van zijn latijn?"
 Afb.18 Franse veldwesp (soc) Werkster die bezig is nectar te verzamelen op zaadvenkel. Naast hoofdzakelijk dierlijke eiwitten worden de larven ook gevoerd met nectar. Voor meer informatie over deze Franse veldwesp zie [Franse veldwesp](#)

Afb.19 ? Solitaire wesp, Pempheg spec.? (sol) Heeft nest in het vermolmd hout. Op de bodem eronder lagen meerdere prooidieren. Luizen, blad- of aardvlooien. Vliegt op het laatst van de zomer.

Afb.20 Hongerwesp (sol+par) Lijkt veel op de hongerwesp (Gasteruption jaculator) van afb.10. Deze heeft echter een veel kortere legboor. Gasteruption assectator, parasiteert bij maskerbijen.

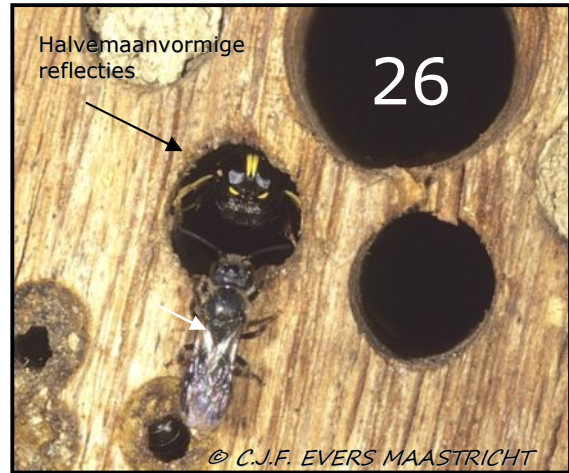
Afb.21 Knollenbladwesp.(sol) Lijkt niet op een wesp omdat zij geen wespentaille heeft.

Afb.22 Urntjeswesp? Eumenes spec. (sol). Vangt spanrupsen als prooidieren. Verdooft en verzamelt er een stuk of vier in een lemen cel en legt daar een ei op. Het ei komt uit en de larve eet de verdoofde spannerrupsen op.

Afb.23 Vijf cellen van urntjeswegwesp, *auplopus carbonarius*. (sol) De cellen zijn al uitgekomen en zitten onder het dak van een vogelnestkast. Soortgelijke cellen had ik al eerder in de tuin gevonden, tegen plastic bakjes gemetseld. Enkele jaren geleden heb ik deze manier van celbouw voor het eerst gezien in mijn tuingereedschapskist op de moestuin. De afgebeelde vogelnestkast hangt op drie meter hoogte.

Afb.24 Goudwesp *Trichrysis cyanea* (sol+par) Parasiteert bij solitaire wespen en bijen. Dit zijn de "ijsvogels" onder de insecten. In Nederland vertegenwoordigd met 24 soorten.

Afb. 25 en 26 *Ectemnius spec. (sol)* Vangt vliegen als prooidieren. Behoort tot de groep graafwespen maar deze soort maakt haar nest niet in de grond maar erboven. In vermolmd hout. Vanwege hun grote kop wordt deze wespensoor in het Engels ook wel square-headed wasp genoemd. In Duitsland noemt men deze soort Silbermundwespe. Maandenlang heb ik me afgevraagd wat het was dat daar in de nestwand zat. Als ik 's avonds met de zaklamp in het gat scheen zag ik twee zilverachtige reflecties. Ik noemde het zelfs een aliën! Twee grote ogen met twee verticale gele streepjes in het midden. Deze grote ogen hebben een enorm reflectievermogen. Kijkt maar eens op afb.26, de twee witte halvemaanachtige reflecties (van het flitslicht) zijn zo sterk dat het op een mond lijkt. (mijn eigen verklaring voor die enorme ogen is, dat als je vliegen vangt goede ogen moet hebben deze te vangen omdat ze zo snel zijn. Kijk maar eens goed naar de ogen van een roofvogel). Een Nederlandse naam zou kunnen zijn zilvermondwesp, grootoogwesp, of halve-maanwesp. Verdoofde vliegen heb ik op de bodem nooit gevonden. Het gat werd als slaapplek gebruikt. Ik meen me zelfs te herinneren (maar weet het niet meer zeker) dat ik gedurende de winter de wesp in het gat heb zien zitten. Het verbaasde me dat zij zo lang in leven bleef. Afb.25 moet in ieder geval in de zomer geweest zijn omdat er een tronkenbij op staat die op zoek is naar nestruimte. De wesp heeft zich helemaal tegen de bovenkant van het gat gedrukt. Misschien om het achterlijf te krommen en zo haar angel te gebruiken?

Afb.26 Bijenwolf, *Philanthus triangulum (sol)* Graafwesp die honingbijen als prooidier vangt. Zo genoemd omdat ze plaatselijk een gemeenschappelijke nestplaats hebben, waar iedere wesp haar eigen nestgang heeft. Deze is gefotografeerd in de groenvoorziening naast het huis. Ze zijn enorm schuw en moeilijk op de "gevoelige plaat" te krijgen. Zij vangt en verdoofd honingbijen, houdt de verdoofde honingbij onder haar lichaam met de poten vast en vliegt zo naar haar nest. Heeft zij er in een cel een stuk of drie gevangen, dan legt ze daar een ei op, sluit de cel af en begint aan de volgende cel. Een kolonie bijenwolven kan behoorlijk huishouden in een bijenvolk. Ik noem ze dan ook wel eens "de nachtmerrie van een imker".

Afb.27 Franse veldwespen, *Polistes dominulus (soc)*. Tijdens een vogelnestkast controle werden op O.B.S. De Kring een twintigtal Franse veldwespkoninkinnen ontdekt die er samen met een limonadewesp en enkele gaasvliegen overwinterden. Zij zaten stil/verstijfd bij elkaar. Maar door het fotograferen zijn ze gestoord worden en in meerdere groepjes uit elkaar gevallen. Deze veldwesp leeft een verborgen leven en zorgt überhaupt niet voor overlast. Het doen en laten van de Franse veldwesp kunt u op deze link bekijken. [Klik hier.](#) Broeder Vergilius Lefeber zag de Franse veldwesp in de negentiger jaren van de vorige eeuw jaarlijks in de kloostertuin, maar een nest heeft hij nooit kunnen ontdekken.

Afb.28 en 29 Nog twee sluipwespen (sol+par). Gezien de grootte van de antennes lijken het mannelijke individuen. Ook ontbreekt er een legboor. De voelsprieten van mannetjes hebben dertien segmenten, vrouwtjes twaalf. Van de linker sluipwesp kan ik me nog herinneren dat de foto vroeg in het jaar genomen is. De haagbeek is maar net uitgekomen. En dat gebeurt meestal in mei. Het lijkt een mannetje van *Ephialtes manifestor*, maar dat is niet zeker.

De rechter sluipwesp *Ophion luteus* (sol+par) parasiteert op rupsen (endoparasiet). Het is een vrij grote soort die nachtactief is en laat in het najaar vliegt. In de rups wordt een ei gelegd waarvan de larve de rups van binnen uit opeet. De rups blijft tot het laatst in leven.

Afb.30 en 31 Knotswespen *Sapygina decemguttata* (sol+par) Deze wesp heeft helemaal niet het uiterlijk van een wesp! Toch heeft zij de bekende wespentaille. Op afb. 30 is duidelijk haar "tong" te zien, die voor een wesp toch vrij groot is. Zij/hij heeft "brandstof" nodig en "tankt" nectar bij deze margriet (composit). Ook van parasiteren wordt je hongerig.

